

Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности у
Београду
Београд, Краља Милана 50

Сенату Универзитета уметности у Београду
Београд, Косанчићев венац 29

Предмет: Извештај Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта Светлане Савић

СОНЕТИ

циклус композиција за женски глас, виолончело, клавир и електронику

Уводно образложење

Светлана Савић пријавила је октобра 2010. године докторски уметнички пројект под називом *Сонети* – циклус композиција за женски глас, виолончело, клавир и електронику.

На седници Већа Факултета од 22. децембра 2010. године, на основу предлога Катедре за композицију, Веће Факултета је донело Одлуку о именовању Комисије за оцену предлога докторског уметничког пројекта у саставу: ЗОРАН ЕРИЋ, редовни професор, СРЂАН ХОФМАН, редовни професор, и МИЛАН МИХАЈЛОВИЋ, редовни професор у пензији.

Веће Факултета је на седници одржаној 18. фебруара 2011. године донело Одлуку о усвајању позитивног Извештај Комисије за оцену предлога докторског уметничког пројекта.

На седници Сената Универзитета уметности од 31. марта 2011. године одобрен је рад на докторском уметничком пројекту и именован ментор – СРЂАН ХОФМАН, редовни професор.

На предлог Катедре за композицију, Веће Факултета је на седници од 29. јануара 2014. године донело одлуку о именовању Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта у саставу:

СРЂАН ХОФМАН, редовни професор у пензији, ментор
ЗОРАН ЕРИЋ, редовни професор,
ИСИДОРА ЖЕБЕЉАН, редовни професор,

ВЛАСТИМИР ТРАЈКОВИЋ, редовни професор у пензији,
МИЛАН МИХАЈЛОВИЋ, редовни професор у пензији.

Биографски подаци о кандидату

Светлана Савић је рођена 1971. године у Београду. Дипломирала је 1998. године на Одсеку за композицију Факултета музичке уметности у Београду, у класи редовног професора Срђана Хофмана. Магистрирала је 2006. године на истом одсеку, под менторством редовног професора Зорана Ерића. На Катедри за композицију Факултета музичке уметности у Београду ради од 1999. године, а од 2007, у звању доцента. Од 2002. године је секретар Катедре за композицију и оркестрацију

Усавршавала се на Курсу снимања музике и тонске режије на ФМУ 1991–1992. године, Мастер-класу композиције на Академији уметности у Новом Саду 1992. године, Интернационалној летњој академији Праг – Беч – Будимпешта 2001. године и Семинару о колективној заштити музичких права у Београду 2006. године.

Компоновала је поруџбине за БЕМУС, Међународну трибину композитора, „Чело фест”, „Обзорја на Тиси” и „Дане Владе С. Милошевића” у Бања Луци. Добила је две награде за студентско остварење на Међународној трибини композитора 1996. и 1997. године, награду фонда „Василије Мокрањац” 2001. године, награду на Интернационалној летњој академији Праг – Беч – Будимпешта 2001. године, стипендију Владе Републике Србије 2002. године и Захвалницу Факултета музичке уметности 2004. године.

Аутор је више чланака објављених у часописима „Нови Звук” и „Трећи програм”. Радила је продукцију за пратећи компакт диск часописа „Нови звук” од 2002. до 2006. године. Била је члан Управног одбора Удружења композитора Србије од 2002. до 2011. године, члан уметничког већа Дванаесте и уметнички директор Тринаесте Међународне трибине композитора. Члан је Савета аутора Сокој-а.

Њене композиције су изводили Београдска филхармонија, Симфонијски оркестар РТС, Collegium musicum, БГО „Душан Сковран”,

Гудачки оркестар „Свети Ђорђе”, Ансамбл за нову музику „Градилиште” и бројни еминентни ансамбли, солисти и диригенти у Србији и иностранству. Важнија дела Светлане Савић су: *Поглед на предео сликан чајем* (1990), за виолончело и клавир; *Клинички квартет* (1991), за баритон и клавир; *Сирота, тужна Дон Хуанова кћи* (1992), за сопран, бас, женски хор и електронику; *Quinçinx* (1992), за гудачки оркестар; *Тотем* (1994), за нонет; *Сустинео* (1998), за велики симфонијски оркестар; *Песме о звездама* (2000), циклус песама за женски хор и камерни оркестар; *Ре-верзије* (2004), за камерни ансамбл; *Соло* (2004), за женски глас, кларинет и гудачки оркестар; *Са сломљеног... острва* (2005), за мецосопран и клавир; *D-versions* (2005), за траку; *Екстраверзије* (2006), за симфонијски оркестар; *Транс-верзије* (2006), за гудачки оркестар; *Versions fugitive* (2009), за траку и *Сонети* (2008-2012), циклус композиција за женски глас, виолончело, клавир и електронику.

Сарађивала је у реализацији позоришних представа (компоновала, оркестрирала, корепетирала, свирала, певала и глумила) у Београдском драмском позоришту, Позоришту на Теразијама, Атељеу 212 и Малом позоришту „Душко Радовић”.

Приказ и анализа дела СОНЕТИ

Докторски уметнички пројекат Светлане Савић, циклус *Сонети*, садржи три електроакустичке композиције: *La Douce Nuit* за виолончело, клавир и електронику; *Looking on Darkness* за женски глас, виолончело, клавир и електронику и *La vita fugge*, за женски глас, виолончело, клавир и живу електронику. Ове композиције се могу изводити самостално, по две у низу (односно као диптиси добијени различитим комбинацијама), или интегрално. У *Сонетима* се, у деловима или у целости, користе сонети Микеланђела, Петрарке, Шекспира, Бодлера и Раше Перића.

Светлана Савић се у свом докторском раду бави транспозицијом песничке форме сонета у кореспондентну музичку форму и истраживањем експресивних могућности различитих видова употребе електроакустичког медија. Ауторка се, у оквиру свог уметничког истраживања тог медија, нарочито бави композиционо-техничким и садржајним последицама

примене концепта „живог” извођења електронске деонице и концепта извођења те деонице када је она унапред фиксирана и дигитално забележена. Уз то, ауторка истражује електронске трансформације звука акустичких инструмената и гласа у реалном времену извођења композиције, те сложени, двосмерни однос електронски произведене и/или структурисане звучне информације према музичком материјалу и акустичким особеностима виолончела, клавира и женског вокала.

Посебну пажњу Светлана Савић у свом раду посвећује проблематици проналажења функционалног и, из извођачког угла посматрано, прегледног и довољно прецизног записа партитуре електроакустичког дела у чији су састав укључени и „класични” музички инструменти и мецосопран. Савићка се, уз уобичајену нотацију примењену при бележењу вокалне деонице и инструменталних деоница (укључујући и деоницу MIDI клавијатуре при *live* извођењу), одлучила на комбинацију графичког, вербалног и симболичког (тј. нотног) записа електронског парта.

Основни музички материјали *Сонета* настали су из одабраних, па електронским средствима обликованих узорака звукова рецитована стихова, звукова природе (нарочито пева птица мочварица) „дозване” асоцијацијама на значење тих стихова, из аудио записа ренесанских љубавних песама – или као композиторкина стваралачка реакција на те материјале. Стога би се с правом могло закључити да је музички садржај који је поверен женском гласу и инструментима настао као последица мотивских и тембралних особености електронског слоја и примене методе „текстуалних диктата”, а да се однос акустичког ансамбла и електронике може сагледати кроз опозиције: доминација – подређеност, конфликт – коегзистенција, али и као однос условности и каузалитета.

Високи степен мотивског јединства остварен између акустичког и електронског слоја у свакој од композиција Циклуса, праћен је у сонету *La vita fugge* звучношћу дигиталних процесора за дисторзију, модулацију, сложено „компоновано” кашњење и различите, посебно програмиране реверберације у компјутер уведених аудио сигнала инструмената и гласа. Уз то, већи број електронски генерисаних звукова, као и електронски обрађених природно постојећих звукова, евоцира у Циклусу

соноритет „класичних“ музичких инструментата: различитих врста клавира, лауте, виолончела, звона, оргуља, удараљки, итд.

Светлана Савић је, како сама каже, „склапала ... звучне слике на ивици између реалног и модулисаног звука, са потребом да се не изгуби препознатљивост порекла, али и лутала далеко од извора, откривајући безбројне звучне метаморфозе“, а кроз „дискретну мрежу симбола и цитата, проистеклу из поетског текста“, остварила и специфичну музичку нарацију.

Свим тим поступцима, Светлана Савић је креирала изузетно занимљиво и оригинално мешање, претапање и транспоноване акустичког слоја у електронски слој дела, и обрнуто, те остварила један јединствен, богат, тајновит и бајковит лични звучни свет.

Прва композиција циклуса *Сонети, La Douce Nuit* за виолончело, клавир и електронику, садржи три веће целине (Увод, одсек А и одсек Б са кратком кодом из другог дела одсека А), а инспирисана је Бодлеровим сонетом *Цвеће зла*.

У овој композицији се текст не пева, већ је изложен као један од слојева у сонористички и мотивски богатој, симболичким значењима густо испуњеној деоници електронике. Текст је пласиран кроз мултиплициране и наслојене дијалоге једног рецитатора са другим, или дијалоге са одразима себе самог (себе саме). Он се, од значења изабраних стихова и речи, транспонује у звуковност, ритам и мелодику – у музички садржај који, у некој врсти слободних флоридуса, окружују, коментаришу и сенче инструменталне деонице у непредвидљивом хоризонталном и вертикалном комбиновању које ствара привид случајности њиховог тока.

У композицији *Looking on Darkness*, ансамблу је придодат и женски глас који пева на фрагменте стихова из сонета Петрарке, Шекспира и Микеланђела постављене у различите контексте, али користи и текст ренесансне љубавне песме *Time Stands Still* Џона Дауланда. Електронска деоница, уз генерисане и „природне“ звукове, садржи и узорке рецитовања сонета поменутих аутора, као и семплове из песама Гијома де Машоа и Џона Дауланда, те инструменталних комада за виолончело и лауту Франческа Канове да Милана и једног његовог анонимног савременика.

Композиција има троделну форму покренуту наступима грубог „сигналног” мотива у електроници, који уводи у неочекиване, контрастне пододсеке, да би, на остинату трећег одсека, израстао у тензиону кулминацију дела.

Трећа композиција циклуса, *La vita fugge*, лирског је карактера, четвороделне форме блиске сонатном облику, а писана је на стихове првих строфа Петраркиних сонета *Solo et pensoso* и *La vita fugge*, сонет истог песника *Benedetto sia 'l giorno* и визуелно-вербалног сонета Раше Перића *Свети тамњан*.

Електронску деоницу композиције *La vita fugge* испуњавају *live* процесовани субмотиви и мотиви изложени у инструментима и гласу, певање и мумлање настало из обрађених снимака рецитованих сонета, православно црквено појање снимљено диктафоном испред врата цркве Св. Константина и Јелене на Светој Гори, звуци који асоцирају на дечји, електрични и „барокни” клавир, на оргуље, звончиће, али и на неке тајанствене инструменте чијег имена „не можемо” да се сетимо.

У односу на претходне две, ову композицију повремено карактерише и већи степен употребе терцних акордских структура, модалности, тоналности и политоналности, дијатонске мелодике и *quasi* барокних акордских разлагања, што, уз адекватне начине обликовања форме, доводи до усмеравања музичког тока ка оазама својеврсних жанр сцена, које једном призивају дух ренесансне световне, а други пут православне црквене музике.

Кроз све три композиције циклуса понављају се неке карактеристичне звучне информације које као да добијају улогу лајтмотива, симбола који указују на неко дубље, иза стихова скривено, а нама недоступно значење. Та игра означавања, ослоњена на пребирање по музичкој меморији слушаоца и на покретање мреже његових асоцијација, продубљена је у *Сонетима* и дискретним ткањем које граде обриси музичких цитата, парафраза и „подсећања” на музике прошлости.

Један од примера асоцијативног повезивања контекста значења стихова и музике јесте и веза коју Светлана Савић брилијантно проналази између наслова прве композиције циклуса, Бодлеровог стиха *La Douce Nuit*

(који је уједно и француски назив за божићњи керол „Silent night, holy night”) и музичких мотива за речи *Silent thought* и *Sparkling stars* у одсеку Б (партитурна ознака Д) композиције *Looking on Darkness*. Ови Шекспирови стихови се на том месту неочекивано, а ипак тако природно, доживљено и уметнички уверљиво певају на мотиве поменутог керола, уклопљени у један од најузбудљивијих и уметнички највреднијих тренутака дела.

Приказ и анализа Теоријске студије

Теоријска студија Светлане Савић о циклусу композиција *Сонети* састоји се од Увода, пет поглавља и прилога. У првом поглављу Студије, *Компоновање електроакустичке композиције – поетичке претпоставке и методе рада* (стр. 7–18), Савићка се прво, у потпоглављу *Медиј – могућности и ограничења*, осврће на идеје и технологије које су довеле до проширења појма музичког звука, а потом дефинише врсту и карактеристике електроакустичког медија коме њени *Сонети* припадају.

Следи део поглавља насловљен *Звучна тематска поља*, у којем ауторка најпре сажето описује своја досадашња практична искуства (започета још 1992. године) у раду са различитим технолошким и софтверским решењима из области електронске музике. Након тога, она указује на главне и за њено дело важне теоријске поставке и уметничка остварења, који се баве особеностима компоновања са звуцима из човековог окружења, посебно тематиком звукова природе и из њих изведених симбола и метафора. Тиме ауторка на високо стручан и прегледан начин објашњава контекст коме припадају и њени *Сонети*.

Трећи део првог поглавља, *Методе рада на електроакустичкој композицији*, сажето и зналачки обухвата сва битна питања везана за композициони процес у овом медију: непосредан рад са звуком; стварање и одабир материјала; особености електронски генерисаних и електронски модулисаних звучних структура; уодношавање и усаглашавање садржаја, функција и тембралних карактеристика природних и створених инструмената и гласова; обликовање музичког тока, и избор начина писања партитуре.

Друго поглавље, *Припрема материјала за Сонете* (стр. 19–33), садржи два дела: *Скупљање и избор текстова и узорака* и *Обрада података – рад са узорцима, текстуални и музички 'диктати'*. У првом делу овог поглавља,

ауторка објашњава порекло речи *сонет*, даје преглед најчешћих типова ове песничке форме и њен историјат, а потом образлаже разлоге за свој шири, па све ужи избор песника из чијих је сонета користила одабране стихове као вербалну и изговорену (дакле звучну) подлогу за свој Циклус.

Други део поглавља садржи прегледан и систематизован опис метода којима се Савићка служила при раду са звучним узорцима исечака из снимака изговарања стихова и природних звукова, као и објашњење начина на који је тако добијени музички садржај транспоновала у материјал изложен у инструменталним деоницама и вокалном парту.

У поглављу *Композициони поступак у Сонетима* (стр. 35–41), Светлана Савић даје приказ поступака којима се служила при стварању дела и третману текста у њему, а затим осветљава начине на које је користила цитате, парафразе и „подсећања” на већ чуће мотиве и звукове, којима је градила симболичку мрежу лајтмотива Циклуса.

Четврто поглавље *Студије* (стр. 43–47) садржи сажету анализу форме композиција Циклуса, а у петом поглављу (стр. 49–55), ауторка систематизује проблематику везану за особености инструментације, партитуре и аспеката извођења дела.

Студија је опремљена прилозима који садрже: текстове коришћених сонета на оригиналним језицима и њихових препева на српски; стихове песама на које су компоноване ренесансне композиције из којих су узети узорци коришћени у делу *Сонети*; списак извора и списак релевантне литературе са 37 наведених наслова.

Закључак

Докторски уметнички пројект Светлане Савић, *Сонети – циклус* композиција за женски глас, виолончело, клавир и електронику, заједно са теоријском студијом о том делу, створен је на основу ауторкиног вишеслојног, темљног и по многим елементима интердисциплинарног уметничког истраживања. Резултати тих истраживања манифестују се кроз особен, интелигентан избор, али и оригиналан третман поетског текста: кроз музичко „тумачење” стихова са свешћу о контексту врсте и „историјата” поезије којој припадају, са свешћу о значењу стихова и сплету

асоцијација изазваних тим значењем, кроз омузикаљење мелодијско-ритмичког садржаја изговорених стихова, и кроз откривање и надоградњу њихових латентно присутних сонористичких квалитета. Сем тога, уметничка знатижеља, откривачки нагон и студиозност Светлане Савић омогућили су јој зналачко, креативно и профилисано коришћење нових технологија, изражајних особености електроакустичког медија и односа „природних” и електронски створених звучности у њему, проналажење сложених и уметнички делотворних композиционо-техничких поступака и решења којима је обликовала своје *Сонете*, те осмишљавање и израду функционалне и прегледне партитуре дела.

Теоријска студија Светлане Савић садржи драгоцене податке о процесу и начинима којима је поступно остварила основну идеју, музичке материјале и форму циклуса, али и детаљну и високо стручну анализу *Сонета*, изведену на основу комбиновања различитих музичко-теоријских дисциплина. Уз то, у студији се на систематичан начин даје мноштво корисних а недовољно познатих информација о врстама, историјском развоју и карактеристикама песничке форме сонета. Посебну вредност има поглавље студије *Компоновање електроакустичке композиције*, у коме Савићка, из личне визуре, али и кроз указивање на ставове и теорије значајних савремених композитора и музиколога, даје теоријски утемељен, а у практичном смислу користан допринос разумевању ове проблематике.

Сонети Светлане Савић значајано доприносе тематској, жанровској и стилској разноврсности музичког стваралаштва у Србији. Особности ауторкине поетике, лепота и речитост звучних валера које је створила, оригиналност њеног лирског израза и дорађеност сваког детаља дела у композиционом и техничком смислу, уметнички су квалитети којима је Савићка високо поставила један нов и убудуће незаобилазан стандард у компоновању електроакустичке музике.

На основу критичког сагледавања и оцене резултата уметничког и теоријског дела уметничког пројекта *Сонети*, Комисија констатује да он по свим својим одредницама и елементима испуњава високе критеријуме докторског уметничког пројекта. Стога Комисија предлаже Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности и Сенату

Универзитета уметности у Београду да овај Извештај прихвате и покрену процедуру за јавну одбрану докторског уметничког пројекта ***СОНЕТИ – циклус композиција за женски глас, виолончело, клавир и електронику***, кандидаткиње Светлане Савић.

Комисија у саставу:

Срђан Хофман, редовни професор ФМУ у пензији (ментор)

Зоран Ерић, редовни професор ФМУ

Исидора Жебељан, редовни професор ФМУ

Властимир Трајковић, редовни професор ФМУ у пензији

Милан Михајловић, редовни професор ФМУ у пензији

У Београду, 28. фебруара 2014.